

Titel: Remissvar Ds 2021:30
Referens: Maths Isacson,
Svenska Arkivförbundet
Datum: 2021-12-08

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Upphovsrätten på den digitala inre marknaden (Ds 2021:30)

Svenska Arkivförbundet är en intresse- och paraplyorganisation för landets enskilda arkiv, det vill säga organisationer, föreningar, företag, arkivinstitutioner och nätverk utanför den offentliga förvaltningen. Arkivförbundet svarar här på delar av promemorian av betydelse för våra cirka 150 medlemmar i Sverige.

Arkivförbundet är i sin helhet positiv till inskränkningarna i gällande lagstiftning i syfte att anpassa upphovsrätten till den digitala inre marknaden i enlighet med EU:s direktiv när det gäller text- och datautvinning, undervisning och bevarande av kulturarvsinstitutionernas samlingar. De nationella inskränkningarna i EU:s direktiv är för övrigt begränsade och därmed möjligheterna att göra några stora förändringar. Positivt är att de föreslagna inskränkningarna ger landets arkiv möjligheter att framställa exemplar av verk för bevarandeändamål och privatpersoner rätt att ta del av verk ur samlingarna. Den föreslagna avtalslicensen bidrar till detta. Samtidigt finns flera oklarheter i Justitiedepartementets promemoria som Arkivförbundet här vill påtala.

För det första behövs ett förtydligande i § 15b när det gäller den upphovsrättsliga statusen för material som är ett resultat av text- och datautvinning. Det borde vara den ursprungliga exemplarframställan som är skyddad, inte resultatet av text- och datautvinningen. Detta är dock något otydligt i den föreslagna lagtexten. Skrivningen får inte begränsa möjligheterna att använda arkivmaterial och verk för forskning.

För det andra är det i § 15b oklart vilka arkiv som inkluderas i förslaget till ny upphovsrättslag. Landets *enskilda arkiv* är till stor del ”tillgängliga för allmänheten” och viktiga forskningsinstitutioner som bör ha ”rätt att utföra text- och datautvinning för forskningsändamål”. Den här typen av arkiv nämns överhuvudtaget inte i Justitiedepartementets promemoria. Det får inte råda någon tvekan om att de inkluderas i lagtexten. Arkivutredningens förslag på arkivlag från 2019 har ännu inte resulterat i en proposition och det är fortfarande oklart huruvida enskilda arkiv kommer att omfattas av lagen. Implementeringen av upphovsrättsdirektivet bör föregå denna problematik, genom att tydligt uttrycka att även enskilda arkiv inkluderas i förslaget till ny lag.

För det tredje ger avtalslicensen parterna ökad trygghet men öppnar samtidigt för kostnader som är svåra att förutse. Många kulturarvsinstitutioner, i synnerhet små, ideella civilsamhällesaktörer som föreningsarkiven, utgör i antal en stor del av kulturarvsinstitutionerna och behöver ges en förstärkt förhandlingsposition. En rättvis förhandling förutsätter en jämbördig förhandlingsposition, men för många mindre aktörer är den redan på förhand ojämbördig i förhållande till förvaltningsorganisationerna. Därför bör förutsättningarna för små, ideella civilsamhällesaktörer att använda verk ur sina samlingar förstärkas vid avtalskrivningen. Hur detta lämpligen görs är dock inte en fråga som Arkivförbundet kan besvara.

Det fjärde påpekanden gäller en större tydlighet vilka som inte räknas in i gruppen ”icke-vinstdrivande kulturarvsinstitutioner”. Bland Arkivförbundets medlemmar finns företagsarkiv som verkar med egen rätt (t.ex. Centrum för Näringslivshistoria) och sådana som tillhör vinstdrivande organisationer men som själva inte bedriver vinstdrivande verksamhet. Vad avses (s.60) med ”forskningsinstitut”? Om företagsarkiv vars material används av forskare, både egna och externa, exkluderas finns en risk att flera viktiga forskningsarkiv inte omfattas av den nya lagen. Här behövs ett klargörande.

Ett femte påpekande gäller begreppet ”bildkonstverk”, i den föreslagna ändringen av URL 49a. Vilka verk omfattas av det här begreppet? Ingår dokumentärfilmer och fotosamlingar från bildbyråer, tidningsföretag, fotografer och privatpersoner? Arkiven har ofta stora samlingar av fotografier och filmer, och mer lär det bli framöver. Ett närmare klargörande av vad bildkonstverk omfattar skulle göra det lättare för många arkiv, i synnerhet mindre sådana, att också bidra till digitalisering av sina samlingar.

Det är Svenska Arkivförbundets förhoppning att dessa fem påpekanden kan beaktas i det slutliga förslaget till ny upphovsrättslagstiftning.

För Svenska Arkivförbundet

Maths Isacson
Ordförande